

Ірина Миколаївна ІВАШКІВ

кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник,
Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН
E-mail: i.ivach@ukr.net

**АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ЗБЕРІГАННЯ НАСІННЯ ОЛІЙНИХ ТА
ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ**

Івашків, І. М. Аналіз формування логістичних систем зберігання насіння олійних та зернових культур в Україні [Текст] / Ірина Миколаївна Івашків // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 3. – С. 26-39. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Мета статті. Метою статті є формування логістичних систем зберігання насіння олійних та зернових культур в Україні.

Методика дослідження. Основною базою роботи є теоретична база напрацювань вчених-аграрників щодо формування основ логістичних процесів в АПК України.

Під час написання публікації використовувалися наступні методи дослідження: бібліографічний (при опрацюванні наукових публікацій щодо розвитку логістичних систем зберігання продукції рослинництва), метод аналізу анкетних обстежень (при аналізі рівня та частки забезпеченості підприємств аграрного сектору ємностями для зберігання насіння олійних та зернових культур).

Результати дослідження. Охарактеризовано види зернохосовищ в АПК за формою власності та за областями України. Визначено забезпеченість сертифікованими зернохосовищами областей України, а також співвідношення силосних і підлогових ємностей для зберігання насіння олійних та зернових культур на СЗС. Визначено основні причини удосконалення зернохосовищ для зберігання насіння олійних та зернових культур. Проаналізовано причини відмови сільськогосподарських підприємств в Україні від зберігання насіння олійних та зернових культур у зернохосовищах на платних умовах.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в обґрунтуванні логістичних систем зберігання насіння зернових та олійних культур для сільськогосподарських підприємств в Україні.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати є підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо удосконалення логістичної системи зберігання насіння олійних та зернових культур в АПК України.

Ключові слова: логістична система зберігання насіння олійних та зернових культур; аграрний сектор України; сертифіковані зернохосовища.

Iryna Mykolayivna IVASHKIV

PhD in Economics,
Senior Researcher,
Carpathian State Agricultural Experiment Station
Institute of Agriculture Carpathian region
National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (Kyiv)
E-mail: i.ivach@ukr.net

ANALYSIS OF FORMATION OF LOGISTICS AND STORAGE OILSEED CROPS IN UKRAINE

Abstract

The purpose of the article. The article is to develop logistics storage and oilseed crops in Ukraine.

Research methodology. The main base of research is theoretical base of research of scientists - agrarians for laying the foundations of logistics processes in agriculture of Ukraine.

Research results. Characterized types of silos in agriculture by ownership and by regions in Ukraine are

determined by the author certified security granaries in oblasts of Ukraine, and the ratio of silage and floor storage for oilseed and cereal crops in ESS. Determined the main causes improvement silos for storing grain and oilseed crops. Analyzed, the reasons for rejection of agricultural enterprises in Ukraine from storage oilseeds and grains in storage on paid terms.

Scientific novelty of research results is the justification for the formation of the main results of logistic storage of seed grain and oilseeds for agrarian enterprises in Ukraine.

The practical significance of the study. The results in this publication is the basis for solving practical problems of improving the logistics system storage and oilseed crops in agriculture Ukraine.

Keywords: logistic system storage and oilseed crops; the agricultural sector of Ukraine; certified granaries.

JEL classification: H82, O21

Вступ

Проблемним аспектом формування логістичних систем зберігання насіння олійних та зернових культур в Україні є формування їх якісної системи зберігання - сертифікованих зерносховищ (СЗС). Поряд з позитивним аспектом збільшення виробництва насіння зернових та олійних культур, важливою проблемою є недостатня забезпеченість зерносховищами в нашій державі. Враховуючи зазначені обставини, можемо констатувати, що рівень розвитку логістики для АПК України є важливим і необхідним для сільськогосподарських підприємств, оскільки як у невеликих і середніх, так і великих аграрних підприємствах відсутні складські приміщення для зберігання агропродовольчої продукції і гостро стоїть проблема високої вартості послуг, які надають власники зерносховищ підприємницьким структурам.

Мета та завдання статті

Питання, присвячені розвитку логістики зберігання насіння зернових та олійних культур, є об'єктом вивчення багатьох вчених-економістів, зокрема М. Василевського, О. Гойчук, І. Зеліско, Т. Косаревої, Н. Потапової, О. Сумець та інших. Водночас залишилася низка малодосліджених питань, які стосуються розвитку системи зберігання насіння олійних та зернових культур в Україні, що потребує більш глибоких наукових розвідок.

Метою нашої роботи є здійснення аналізу формування логістичних систем зберігання насіння олійних та зернових культур в Україні в умовах кризових явищ в економіці.

Виклад основного матеріалу

Вирощуючи олійні та зернові культури, сільськогосподарські підприємства прагнуть з найменшими втратами зберегти свою продукцію. Специфіка цього урожаю полягає в тому, що його потрібно в кондиційному стані зберегти до періоду реалізації на будь-яких видах ринків.

Для цього кожне аграрне підприємство повинно забезпечити якісне зберігання насіння після збору урожаю. А тому потрібні сертифіковані зерносховища. Проте найбільш надійними є підлогові зерносховища, де забезпечується найвищий рівень якості насіння на період реалізації. Сільськогосподарські підприємства різних областей мають у своїй власності частину підлогових зерносховищ, але нестача певного їх обсягу забезпечується іншими способами, які є в наявності держави.

Так у таблиці 1 Вінницька, Закарпатська та Запорізькі області використовують зерносховища лише приватизованого типу, а послуги інших компаній відсутні, оскільки у них відпадає потреба. Сім областей користуються послугами ДАК "Хліб України", проте питома вага їх невелика через використання для своїх потреб інших зерносховищ. Зокрема до них належать у найбільшому обсязі приватизовані зерносховища, а також незначний обсяг держрезервних.

Державна продовольчо-зернова компанія з усіх чотирьох існуючих компаній в Україні займає друге місце по використанні її послуг областями. Вже у 2012 році її послугами скористалися шістьнадцять областей. Водночас частка послуг тут не є значною відносно приватизованих зерносховищ. Лідером користування останніми є Волинська (22 %), Львівська (14,3 %), Херсонська (13,1 %), Полтавська і Сумська області (11,5 і 11,4 %).

Із чотирьох видів зерносховищ України найбільший рейтинг мають приватизовані. Ними на 100 % користуються Вінницька, Закарпатська, Запорізька та Київська області, 90 % - Дніпропетровська, Луганська, Одеська і Тернопільська області, 80 % - Волинська, Донецька, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Харківська, Черкаська, Чернівецька і Чернігівська області. Інші області в переліку таблиці 1 мають показники користування цим типом зерносховищ нижче 80 %, тому вони використовують додатково інші типи.

Таблиця 1. Загальна характеристика зерносховищ за областями України у 2012 році*

Область	ДАК "Хліб України"				ДПЗКУ				Приватизовані				Держрезерв			
	Кількість	Питома вага до усіх СЗС, %	Ємність, тис. тонн	Питома вага до ємностей усіх СЗС, %	Кількість	Питома вага до усіх СЗС, %	Ємність, тис. тонн	Питома вага до ємностей усіх СЗС, %	Кількість	Питома вага до усіх СЗС, %	Ємність, тис. тонн	Питома вага до ємностей усіх СЗС, %	Кількість	Питома вага до усіх СЗС, %	Ємність, тис. тонн	Питома вага до ємностей усіх СЗС, %
АР Крим	1	5,0	50	4,9	1	5,0	64	6,3	17	85,0	835	82,6	1	85,0	61	6,0
Вінницька	-	-	-	-	-	-	-	-	57	100,0	2252	100,0	-	-	-	-
Волинська	1	7,1	30	10,4	-	-	-	-	12	85,8	186	64,6	1	7,1	72	26,0
Дніпропетровська	3	5,1	73	3,2	-	-	-	-	55	93,2	1972	87,4	1	1,7	212	9,4
Донецька	-	-	-	-	3	8,8	306	29,0	30	88,2	726	68,8	1	2,9	25	2,4
Житомирська	1	4,5	48	8,4	1	4,5	10	1,8	20	91,0	512	89,8	-	-	-	-
Закарпатська	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100,0	20	100,0	-	-	-	-
Запорізька	-	-	-	-	-	-	-	-	40	100,0	1349	100,0	-	-	-	-
Івано-Франківська	1	20	9	8,0	-	-	-	-	3	60,0	64	56,6	1	20,0	40	35,4
Київська	-	-	-	-	-	-	-	-	35	100,0	1551	100,0	-	-	-	-
Кіровоградська	-	-	-	-	2	5,1	240	17,1	35	89,8	1078	77,2	2	5,1	80	5,7
Луганська	-	-	-	-	1	4,5	97	10,2	21	95,5	851	89,8	-	-	-	-
Львівська	-	-	-	-	2	14,3	46	16,3	11	78,6	203	72,0	1	7,1	33	11,7
Миколаївська	-	-	-	-	3	7,9	266	13,2	33	86,8	1530	75,9	2	5,3	220	10,9
Одеська	-	-	-	-	1	2,2	100	3,5	42	93,3	2566	89,7	2	4,5	194	6,8
Полтавська	-	-	-	-	6	11,5	390	14,8	43	82,7	2063	78,3	3	5,8	182	6,9
Рівненська	-	-	-	-	2	22,2	43	14,1	6	66,7	163	53,4	1	11,1	100	32,8
Сумська	1	2,9	28	1,8	4	11,4	262	17,3	27	77,1	1056	69,7	3	8,6	169	11,2
Тернопільська	-	-	-	-	-	-	-	-	18	90,0	617	92,6	2	10,0	49	7,4
Харківська	1	1,7	7	0,3	5	8,5	425	20,0	52	88,1	1630	76,5	1	1,7	68	3,2
Херсонська	-	-	-	-	5	13,1	391	26,5	29	76,3	979	66,4	4	10,5	105	7,1
Хмельницька	-	-	-	-	1	3,7	87	8,8	25	92,6	782	79,2	1	3,7	118	12,0
Черкаська	2	6,9	88	6,3	1	3,4	53	3,8	24	82,8	1113	80,2	2	6,9	134	9,7
Чернівецька	-	-	-	-	-	-	-	-	4	80,0	142	69,6	1	20,0	62	30,4
Чернігівська	-	-	-	-	2	6,7	75	6,1	24	80,0	1045	85,0	4	13,3	109	8,9

*Складено автором за даними [1]

Таким чином мережа зерносховищ в Україні дає можливість вибору підприємством таких зерносховищ, які найбільше оптимальні за витратами ресурсів, серед яких відстань перевезення, плата за оренду, якість зберігання та інші характеристики позитивних взаємовідносин.

Наявність сертифікованих зерносховищ різної форми власності по зберіганню насіння олійних та зернових культур в Україні за 2012 рік за своєю потужністю неоднакові (таблиця 2).

Таблиця 2. Належність сертифікованих зерносховищ України за формами власності у 2012 році*

Види зерносховищ	Усього, млн тонн	Питома вага зерносховищ за формами власності у % до усіх зерносховищ, %
Приватизовані	25,3	82,9
ДПЗКУ	2,9	9,5
ДАК "Хліб України"	0,3	1,0
Держрезерв	2,0	6,6

*Складено автором за даними [1]

Так показники в таблиці 2 свідчать, що найбільшу кількість за потужністю мають приватизовані сертифіковані зерносховища. Їх частка від загального обсягу складає 82,9 %. Це велика перевага перед іншими нижче перерахованими сертифікованими зерносховищами.

Другим видом за величиною сертифікованих зерносховищ є державна продовольчо-зернова корпорація України (ДПЗКУ), яка за питомою вагою всіх наявних зерносховищ займає 9,5 %. Сертифіковані зерносховища держрезерву посідають третє місце за потужністю своїх обсягів за вмістом зерна і складають 6,6 %.

Найменша питома вага потужності сертифікованих зерносховищ належить державній акціонерній компанії "Хліб України" – 1 %. Тому зрозумілим стає найбільш поширене використання приватизованих сертифікованих зерносушарок, оскільки їх ємність найбільша і цим самим така ситуація приваблює товаровиробників. ДПЗКУ нарощує свою потужність з метою допомоги товаровиробникам надати відповідні послуги по зберіганню зерна. Майже ідентичні за потужністю зерносховища в Держрезерву. У зв'язку з цим, як бачимо з таблиці 2, ДАК "Хліб України" є ще досить малим за потужністю і широкого використання на період дослідження не набув.

Таким чином велика кількість сертифікованих зерносховищ є приватизованою і вони мають найбільшу питому вагу ємностей для зберігання зерна. У зв'язку з цим, товаровиробники в першу чергу будуть робити спроби домовлятися з ними для користування й зберігання власного зерна. ДПЗКУ і Держрезерв також можуть використовувати товарне зерно для його зберігання, якщо вигідність в основних напрямках їх застосування випереджатиме вищеназвані споруди.

Важливо при вирощуванні олійних та зернових культур задалегідь проводити розрахунки потреби в зерносховищах, оскільки вирощений урожай через об'єктивні і суб'єктивні умови потребує одночасного зберігання в певних умовах. Як видно з таблиці 3., більшість областей збір урожаю має вищий, ніж у наявності є потрібні сертифіковані зерносховища (таблиця 3).

Так тільки дві області - Миколаївська і Одеська - на 100 %-й основі забезпечені сертифікованими зерносховищами, понад 90 % - Дніпропетровська, АР Крим і Херсонська області, а наполовину - п'ять областей. Усі решта п'ятнадцять областей мають ще нижчі показники. Особливо слід наголосити, що Закарпатська область має всього 6 % сертифікованих зерносховищ від загальної потреби.

Таким чином, цей перелік показує, що наявні компанії по зберіганню олійних та зернових культур не повністю задовольняють потреби окремих областей. Це пов'язано із нераціональним їх місцерозташуванням і іншими чинниками, які слід урахувувати в перспективі. Саме геофізичне розташування України змушує приймати індивідуальні рішення по областях щодо компактної відстані до зерносховищ. Другий бік цієї проблеми в тому, що їх є недостатня кількість. Більше половини областей забезпечені наполовину, а то й менше ємностями сертифікованих зерносховищ, тому потреба в них є невідкладна, і пошук альтернативних шляхів вирішення цієї проблеми очевидний і не викликає сумнівів.

Необхідною умовою виробництва якісного товарного насіння олійних та зернових культур є наявність відповідних зерносховищ (таблиця 4).

Так у в таблиці 4. подано перелік областей із наявністю двох видів зберігання зерна: силосні ємності і склади підлогового зберігання. Останні сховища є більш надійними і якісними, тому кожне підприємство насамперед використовує ці види, і вже при нетривалому зберіганні і нестачі цих сховищ вони змушені користуватися силосними ємностями.

Розглядаючи питому вагу наявності двох видів ємностей, ми бачимо, що перевага залишається по всіх областях за підлоговими. Найбільша питома вага наявності підлогових ємностей зерносховищ припадає на Закарпатську (80,7 %), Тернопільську (78,1 %) і Чернігівську - (74,1 %) області, сім областей України мають понад 60 %, других сім областей України - понад 50 %, шість областей - більше 40 % і лише

Рівненська область - 35,6 % цих ємностей. Узагальнюючи дані таблиці 4., ми бачимо, що всі аграрні підприємства, які вирощують олійні та зернові культури, не мають повного забезпечення підлоговими зерносховищами. У зв'язку з цим, сільськогосподарські підприємства змушені майже половину вирощеного насіння олійних та зернових культур зберігати в менш якісних і менш надійних зерносховищах або платити за оренду іншим організаціям, про які зазначалось у попередніх таблицях.

Таблиця 3. Забезпеченість сертифікованими зерносховищами за областями України у 2012 році*

Області України	Виробництво олійних та зернових культур, тис. тонн	Ємність сертифікованих зерносховищ, тис. тонн	Питома вага загальної місткості зерносховищ у загальному виробництві олійних та зернових культур, %
АР Крим	1028,0	1011,0	98,3
Вінницька	4282,0	2252,0	52,6
Волинська	961,0	288,0	30,0
Дніпропетровська	2390,0	2257,0	94,4
Донецька	2386,0	1056,0	44,3
Житомирська	1976,0	570,0	28,8
Закарпатська	332,0	20,0	6,0
Запорізька	1971,0	1349,0	68,4
Івано-Франківська	695,0	113,0	16,3
Київська	3751,0	1551,0	41,3
Кіровоградська	3486,0	1397,0	40,1
Луганська	1855,0	948,0	51,1
Львівська	1210,0	282,0	23,3
Миколаївська	2011,0	2015,0	100,1
Одеська	2401,0	2860,0	119,1
Полтавська	4475,0	2635,0	58,9
Рівненська	1025,0	305,0	29,8
Сумська	3084,0	1515,0	49,1
Тернопільська	2369,0	666,0	28,1
Харківська	3672,0	2130,0	58,0
Херсонська	1623,0	1475,0	90,9
Хмельницька	3196,0	987,0	30,9
Черкаська	3989,0	1388,0	34,8
Чернівецька	725,0	204,0	28,1
Чернігівська	3259,0	1229,0	37,7

*Складено автором за даними [1]

Отже, наявні силосні ємності не завжди відповідають і забезпечують якісне зберігання насіння олійних та зернових культур, тому товаровиробники шукають альтернативні способи збереження свого врожаю з метою найменших втрат матеріальних і грошових ресурсів, які є додатковими при визначенні собівартості. У цьому випадку слід порівнювати додаткові втрати від якості збереження насіння в гірших зерносховищах і вартості оренди в капітальних підлогових зерносховищах. Найбільш вагомий варіант збереження якісного складу вирощеного насіння - будівництво власних споруд для виробленої продукції, але це надто витратний для сьогоднішнього дня розвитку економіки варіант.

Важливою умовою якісного зберігання зерна після збору його врожаю є наявність у кожному сільськогосподарському підприємстві власних зерносховищ. Незалежно від типів зерносховищ майже всі сільськогосподарські підприємства мають високий ступінь забезпеченості зерносховищами (таблиця 5).

Так сільськогосподарські підприємства розміром земельних угідь від 300 до 1000 га забезпечені власними зерносховищами на 91 %, і лише 9 % з них не мають цих споруд. Підприємства розміром земельних угідь від 1001 до 5000 га мають дещо вищий рівень забезпеченості зерносховищами (на 93 %) і ще вищий рівень забезпеченості зерносховищами припадає на підприємства із розміром земельних угідь від 5001 до 10000 га та більше 10000 га (96 %). Звідси випливає висновок про те, що зберігання зерна відповідної якості - одне з головних завдань кожного товаровиробника, оскільки їх вихід на міжнародний ринок вимагає якісного товару за певними складовими світових стандартів.

Таким чином, показники таблиці 5 дозволяють сподіватись на повне забезпечення зерносховищами в перспективі, навіть за рахунок їх оренди, щоб зібраний урожай не було втрачено при зберіганні. Більш економічно сильні підприємства вирішать ці питання швидше, внаслідок наявності власних коштів, менші і бідніші підприємства повинна підтримати держава, адже збереження врожаю - це зацікавленість

і відповідальність всього суспільства.

Таблиця 4. Співвідношення силосних і підлогових ємностей для зберігання насіння олійних та зернових культур на СЗС Україна, % від загальної ємності у 2012 році*

Назва областей	Види зберігання насіння зернових та олійних культур у зерносховищах:	
	Силосні ємності, %	Склади підлогового зберігання, %
АР Крим	67,4	32,6
Рівненська	64,4	35,6
Донецька	57,2	42,8
Одеська	56,6	43,4
Київська	54,0	46,0
Сумська	53,8	46,2
Дніпропетровська	50,8	49,2
Запорізька	50,3	49,7
Львівська	48,9	51,1
Харківська	47,0	53,0
Волинська	46,8	53,2
Полтавська	46,0	54,0
Луганська	45,4	54,6
Чернівецька	45,3	54,7
Кіровоградська	44,6	55,4
Вінницька	37,4	62,6
Івано-Франківська	36,6	63,4
Миколаївська	36,4	63,6
Хмельницька	35,3	64,7
Черкаська	35,0	65,0
Житомирська	34,7	65,3
Херсонська	34,7	65,3
Чернігівська	25,1	74,9
Тернопільська	21,9	78,1
Закарпатська	19,3	80,7

*Складено автором за даними [1]

Таблиця 5. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств України зерносховищами у 2012 році*

Підприємства із земельними угіддями:	Сільськогосподарські підприємства, які:	
	мають зерносховища, %	не мають зерносховищ, %
Від 300 до 1000 га	91	9
Від 1001 до 5000 га	93	7
Від 5001 до 10000 га	96	4
Більше 10000 га	96	4

*Складено автором за даними [1]

Розглядаючи наявність ємностей для зберігання зерна та насіння олійних культур за видами, ми бачимо, що невеликі і середні за розміром підприємства більш як на 90 % забезпечені підлоговими зерносховищами (таблиця 6).

Таблиця 6. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств України зерносховищами для зберігання насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Види ємностей аграрних підприємств для зберігання рослинної продукції	Сільськогосподарські підприємства, які мають площі			
	від 300 до 1000 га	від 1001 до 5000 га	від 5001 до 10000 га	більше 10000 га
Підприємства, які мають тільки підлогові ємності, %	99	92	86	62
Підприємства, які мають тільки ємності силосного типу, %	0	5	4	15
Підприємства, які мають і підлогові, і силосного типу ємності, %	1	3	10	23

*Складено автором за даними [1]

Більші підприємства розміром від 5001 до 10000 га і більше мають меншу кількість цих споруд відносно потреби і змушені використовувати ємності зернохосовищ як силосного, так і підлогового типу.

Так сільськогосподарські підприємства розміром більше 10000 га мають лише 62 % підлогових зернохосовищ, а решту використовують ємності силосного (15 %) і підлогово-силосного типу (23 %).

Отже, зростання розмірів сільськогосподарських підприємств потребує більшої кількості зернохосовищ, оскільки збільшення обсягу зібраного урожаю треба зберегти в нормальних умовах і з товарним виглядом для реалізації. Показники таблиці 6 свідчать про необхідність постійної уваги до зберігання насіння олійних та зернових культур з метою забезпечення як товарної, так і насінневої продукції, що є важливим для кінцевих результатів ефективності кожного сільськогосподарського підприємства.

Вирощуванню зерна кукурудзи сільськогосподарські виробники в Україні в останні роки присвятили особливу увагу, оскільки попит на неї з року в рік зростає. Як універсальна продовольча культура, вона використовується в різних країнах планети у продовольчому споживанні, а також є важливою складовою в кормових раціонах для тваринництва. Кукурудза відіграє важливу товарну роль для вітчизняних товаровиробників. В Україні є всі умови для її вирощування, і відповідне задоволення потреб зовнішнього і внутрішнього ринків не викликає сумніву.

Водночас виробництво зерна кукурудзи потребує відповідних ресурсів. Одним з таких є зберігання зерна. Аналізуючи забезпечення зернохосовищами сільськогосподарських підприємств за 2012 рік, ми спостерігаємо наступну тенденцію (таблиця 7).

Таблиця 7. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств України зернохосовищами для зберігання насіння кукурудзи у 2012 році*

Підприємства із земельними угіддями	Питома вага підприємницьких структур, які	
	зберігають кукурудзу в зернохосовищах, %	не зберігають кукурудзу в зернохосовищах, %
Від 300 до 1000 га	11	89
Від 1001 до 5000 га	30	70
Від 5001 до 10000 га	41	59
Більше 10000 га	42	58

*Складено автором за даними [1]

Так підприємства із земельними угіддями від 300 до 1000 га мають у своєму розпорядженні 11 % зернохосовищ, а 89 % взагалі їх не використовують. Підприємства, які користуються зернохосовищами, - це значні за розмірами від 1001 до 5000 га землі - 30 %, більше 10000 га - 41 – 42 %, і відповідно 70, 59 і 58 % цих підприємств не користуються зернохосовищами для зберігання кукурудзи.

Таким чином із таблиці 7. видно, що менші підприємства мають у своєму користуванні меншу кількість зернохосовищ, а більші - збільшують питому вагу зернохосовищ і уже великі за розміром підприємства намагаються довести кількість типових зернохосовищ до половинного обсягу зібраного зерна. У зв'язку з цим проблема зберігання зерна кукурудзи є очевидною за досліджуваний період і вона має право на існування, адже товарний вигляд зерна залежить від якісного, згідно з вимогами, зберігання. На будівництво капітальних зернохосовищ необхідні чималі кошти, а тому підтримка держави, методи її стимулювання за якість кінцевого продукту - основний напрям вирішення цих завдань товаровиробниками України.

Як уже говорилося вище, якість продукції, яка йде в реалізацію на світовий ринок, повинна відповідати певним світовим стандартам. Ці показники для кожного підприємства повинні вимірюватися в лабораторіях, оснащених необхідними приладами та інструментами (таблиця 8).

Таблиця 8. Забезпеченість зернохосовищ сільськогосподарських підприємств України лабораторіями для вимірювання якості рослинницької продукції у 2012 році*

Показники	Сільськогосподарські підприємства із земельними угіддями			
	від 300 до 1000 га	від 1001 до 5000 га	від 5001 до 10000 га	більше 10000 га
Підприємства, які мають лабораторії, %	19	15	31	54
Підприємства, які не мають лабораторій, %	81	85	69	46

*Складено автором за даними [1]

Так у таблиці 8 чотири групи підприємств за їх розмірами мають різну питому вагу кількості лабораторій відповідно до потреб у них підприємств. Підприємства розмірами від 300 до 1000 га закріплених земель забезпечені потрібними лабораторіями на 19 %, від 1001 до 5000 га - на 15 %, від 5001 до 10000 га - на 31 %, більше 10000 га - на 54 %. Відповідно сільськогосподарським підприємствам I-ої групи не вистачає 89 % лабораторій, II – 85 %, III - –69 % і IV – 46 %.

Така послідовність в обсязі забезпеченості лабораторіями ідентична показникам наявності в них зерносушарок. Із збільшенням розмірів підприємств у більшості їх є лабораторії і навпаки.

Таким чином забезпеченість лабораторіями для вимірювання якості зерна є недостатньою і потребує вирішення в найкоротші терміни, оскільки ринок зерна в Україні розвивається належним чином, але водночас якість є невід'ємною частиною пропозиції і попиту на імпортоване зерно з України, і вже вирощене зерно необхідно реалізовувати за всіма показниками світових стандартів.

Зернові і олійні культури, згідно з вимогами стандартів якості, мають відповідати певним показникам. Від низки останніх залежать попит і ціни на продукцію, тому самі товаровиробники повинні бути зацікавлені в правильному і достовірному їх визначенні. Проте не всі підприємства мають можливість визначити якість насіння насамперед через відсутність необхідних приладів (таблиця 9).

Таблиця 9. Можливість визначення ключових показників якості насіння зернових та олійних культур в умовах сільськогосподарських підприємств України у 2012 році*

Показники	Питома вага підприємницьких структур	
	Частка підприємств, які мають можливість на підприємствах визначити якість насіння, %	Частка підприємств, які не мають можливості на підприємствах визначити якість насіння, %
Вологість насіння	92	8
Натуральна маса насіння	63	37
Забрудненість насіння, %	72	28
Кількість і якість клейковини, %	50	50
Число загибелі насіння, %	26	74
Зараженість насіння, %	55	45

*Складено автором за даними [1]

Так більшість підприємств мають можливість визначити вологість насіння свого урожаю (92 %) і тільки незначна їх кількість (8 %) не визначає цей показник. Натуральну масу насіння мають можливість визначити 63 % підприємств, а 37 % сільськогосподарських підприємств мусять користуватися послугами сторонніх лабораторій. Забрудненість насіння мають можливість визначити 72 % аграрних підприємств, а 28 % цих сільськогосподарських підприємств не можуть самі це зробити через різні на це причини.

Важливим показником для якості насіння пшениці має кількість і якість клейковини, проте лише 50 % зазначених підприємств можуть ці показники визначити у своїх господарствах і 50 % господарств не мають такої можливості, а тому користуються послугами інших лабораторій. Найнижчий показник, який можуть визначити самі товаровиробники, це число загибелі насіння. Воно складає за досліджуваний період 26 %, і це є проблемою і вимагає вирішення в перспективі. Визначення зараженості насіння як для продовольчих, так насінневих цілей є надзвичайно важливим показником, позаяк для внутрішнього використання і ринкових цілей це є великим бар'єром. Можливість визначити його мають тільки 55 % сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, відсутність певних можливостей визначити самими підприємствами якість показників зерна призводить до додаткових затрат по залученню сторонніх спеціалістів для виконання зазначеної роботи, тому що при реалізації насінневого матеріалу товаровиробники мають мати свідоцтво якості продукції. Отже, підприємці повинні цілеспрямовано і оперативно працювати в цьому напрямку і показники якості зерна визначити на своїх підприємствах силами власних спеціалістів.

Як уже зазначалося вище, перший показник якості, який повинні забезпечити товаровиробники, - це вологість. Для цього на багатьох підприємствах використовують зерносушарки. Проте, як видно з показників таблиці 10, наявність зерносушарок на різних за розміром підприємствах невелика (таблиця 10).

Так за 2012 рік сільськогосподарські підприємства із земельними розмірами від 300 до 1000 га мали менше 11 % зерносушарок, а 89 % з них не володіли цими машинами. Сільськогосподарські підприємства розміром від 1001 до 5000 га уже володіли в обсязі 43 % цих установок і 57 % із них не мали цих машин.

Таблиця 10. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств України зерносушильною технікою для сушіння насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Аграрні підприємства із земельними угіддями	Питома вага підприємницьких структур, які	
	мають зерносушарки %	не мають зерносушарок, %
Від 300 до 1000 га	11	89
Від 1001 до 5000 га	43	57
Від 5001 до 10000 га	59	41
Більше 10000 га	73	27

*Складено автором за даними [1]

Наступні підприємства, які мали в користуванні від 5001 до 10000 га, збільшили кількість цих машин до 59 % і вже ті, що мали більше 10000 га, володіли 73 % зерносушильних машин.

На цьому прикладі прослідковується певна послідовність кількості таких зерносушильних машин відповідно до розмірів підприємств. Більші сільськогосподарські підприємства змушені збільшувати купівлю зерносушарок у зв'язку з великим припливом урожаю і його треба певний час зберігати, а без осушування зерна воно набирає негативних якостей і це змушує сільськогосподарські підприємства купувати такі машини.

Другий фактор - це ціна, через яку не кожному сільськогосподарському підприємству вдається зразу розплатитися за неї. У цьому випадку аграрним формуванням вигідно скористатися лізинговими послугами, особливо це стосується невеликих сільськогосподарських підприємств. У зв'язку з цим машинобудівній галузі слід подбати про виготовлення таких машин для різних розмірів сільськогосподарських підприємств, як, наприклад, тракторів різної потужності і габаритності.

Такий крок забезпеченості і досконалості в машинобудуванні має вирішуватися на рівні держави, а сам підприємець повинен мати вибір машин і в потужних, і в цінових вимірниках. Загалом навіть у великих сільськогосподарських підприємствах зерносушильних установок не вистачає, тому ця проблема нині спостерігається на різних рівнях управління в АПК.

Парк зерносушильної техніки в Україні не повністю забезпечує усі форми підприємницької діяльності за аналізований період. Показники таблиці 10 свідчать, що наведені три типи сушарок тільки наполовину в окремих за розміром сільськогосподарських підприємствах забезпечують потребу в них.

Таблиця 11. Структура парку зерносушильної техніки в сільськогосподарських підприємствах для зберігання насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Структура парку зерносушарок в аграрних підприємствах	Сільськогосподарські підприємства, які мають в наявності угіддя			
	Від 300 до 1000 га	Від 1001 до 5000 га	Від 5001 до 10000 га	Більше 10000 га
Шахтні вітчизняні сушильні установки, %	67	57	33	47
Шахтні імпорتنі сушильні установки, %	0	35	67	42
Інші типи сушильних установок, %	33	12	1-	16

*Складено автором за даними [1]

Так шахтними вітчизняними сушарками забезпечені на 67 % сільськогосподарські підприємства розміром від 300 до 1000 га, на 57 % - розміром від 1001 га до 5000 га і вже менше половини (33 %) - аграрні формування розміром від 5001 до 10000 га, і більше 10000 га - 47 %. Слід зауважити, що малі аграрні підприємства ще використовують підлогові і силосні типи ємностей сушарок (33 %) і зовсім не мають імпортного обладнання. Наступні за розміром аграрні підприємства (від 1001 до 5000 га) уже в меншому обсязі використовують третій тип сушарок, оскільки їм вдається придбати шахтні імпорتنі сушарки (35 %) і вже великі аграрні підприємства використовують здебільшого імпортні машини, що знову ж таки наводить на закономірність можливостей вирішення цього питання для свого господарства.

Великі підприємства мають більший капітал грошових ресурсів і закупають більш надійне і якісне імпортне обладнання для власних потреб, а менші не можуть це собі дозволити, як і інші засоби, за які розрахунки оплати обходились їм майже в розмірі зібраного врожаю.

Таким чином різноманітність технічних засобів вкрай необхідна сільськогосподарським товаровиробникам, і це видно з показників таблиці 10, проте дрібним підприємцям з цією проблемою важко впоратись через брак коштів. Вітчизняні технічні засоби досить помітно відстають від конструктивних можливостей імпортних аналогів, а тому вчені роками ведуть дискусії про наближення

їх хоча б до 80 % рівня, у зв'язку з чим сільськогосподарське виробництво вирішило б низку вирішальних проблем у багатьох видах робіт.

Вологість вирощеного для зберігання насіння олійних та зернових культур - один з важливих елементів його якості, але нестача вітчизняних стаціонарних установок для сушіння насіння змушує використовувати зарубіжні аналоги. Перевагою зарубіжних зерносушарок є їх висока конструктивна надійність і довговічність на протизага вітчизняним машинам. Проте проблема є досить вагома в тому, що придбання їх надто дороговартісне порівняно з можливою платоспроможністю українського товаровиробника. Тому єдиний вихід - це лізингові відносини, а також можливість придбання цих машин великими товаровиробниками. Поки що здебільшого останні і демонструють ці можливості.

Водночас машини, які необхідні українським сільськогосподарським підприємствам для сушіння зерна, закупаються в різних країнах. Особлива перевага надається американським зразкам. Їх українські підприємства закуповують близько 63 %, друге місце займають італійські установки, питома вага яких становить 13 %, і третє місце відводиться Польщі і Німеччині, частка закупівлі яких складає по 6 % кожна, і вже 11 % припадає на інші країни (таблиця 12).

Таблиця 12. Структура парку зерносушилок зарубіжного виробництва для сушіння насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Країна –виробник зерносушарок	Питома вага структури парку зерносушарок у підприємницьких структурах, %
США	63
Італія	13
Польща	6
Німеччина	6
Інші	11

*Складено автором за даними [1]

Звичайно, для України вигідно виготовляти власні установки зерносушильної техніки, вони б були дешевші у придбанні і ремонті. Тому знову ж таки варто залучати капітальні іноземні інвестиції, і це вирішить поставлену проблему в найближчій перспективі. Оскільки кризова ситуація в Україні охопила майже всі галузі і вітчизняних інвестицій нині недостатньо, то тільки залучення іноземних інвестицій допоможе оновити і поповнити нестачу необхідної техніки для успішного ведення сільськогосподарського виробництва.

Отже, незважаючи на низку потенційних можливостей для виробництва зернових та олійних культур, остання технологічна лінія доведення зерна до потрібних кондицій (сушіння зерна) потребує доопрацювання і удосконалення. Сьогодні, коли Україна вступає в ЄС, можливості такі є. Вирішення цього і інших питань економічного розвитку держави в перспективі очевидні і не викликають сумніву.

Важливим технологічним процесом на лінії виробництва олійних та зернових культур є можливість відвантаження його із зерносховищ до пунктів реалізації, особливо коли здійснюються зовнішньоторгівельні зв'язки.

Всередині країни майже всі сільськогосподарські підприємства для відвантаження насіння олійних та зернових культур здійснюють за допомогою автотранспорту (таблиця 13).

Таблиця 13. Можливості по відвантаженню зерна насіння олійних та зернових культур із зерносховищ в сільськогосподарських підприємствах у 2012 році*

Відвантаження насіння за видами автотранспорту:	Питома вага підприємницьких структур, які	
	мають можливість здійснювати відвантаження, %	не мають можливості здійснювати відвантаження, %
Сільськогосподарські підприємства, які відвантажують насіння зернових та олійних культур на автотранспорт	100	
Сільськогосподарські підприємства, які відвантажують насіння зернових та олійних культур авто і залізницею	15	85
Сільськогосподарські підприємства, які відвантажують насіння зернових та олійних культур на водний транспорт	1	99

*Складено автором за даними [1]

У таблиці 13 за 2012 рік наведено питому вагу сільськогосподарських підприємств, які можуть здійснювати перевезення зернових та олійних культур різними (трьома) видами транспорту. Ці види транспортування залежать від географічного розташування аграрних підприємств стосовно найближчих пунктів реалізації.

Так Україна відповідно до свого географічного розташування має можливість транспортувати зернові та олійні культури трьома видами транспорту: автомобільним, залізничним і водним.

Проте з урахуванням конкретних індивідуальних розмірів аграрних підприємств останні мусять вибирати найбільш універсальні і пристосовані до пункту виробництва види транспорту. Тому автотранспорт є таким видом і найбільш широко використовується на підприємствах. Частина аграрних підприємств користуються і залізничним транспортом, але частка їх невелика і складає 15 %. Щодо водного транспорту, то його в Україні використовують близько 1 % аграрних підприємств, але для зміни і для удосконалення логістики річних перевезень необхідно вкласти, за висновками компанії "Нібулон", приблизно 0,5 млрд дол. інвестицій. Водночас кожне сільськогосподарське підприємство мусить шукати найбільш ефективні способи перевезень суто індивідуально з метою скорочення витрат на кінцевій лінії виробництва продукції.

Відвантаження зернових та олійних культур на залізничному транспорті залежить здебільшого від обсягів вирощеного зерна і віддаленості від залізничної станції (таблиця 14.)

Таблиця 14. Наявність відвантаження насіння зернових та олійних культур на залізничний транспорт у сільськогосподарських підприємствах України у 2012 році*

Сільськогосподарські підприємства із земельними угіддями:	Питома вага підприємницьких структур, які:	
	відвантажують насіння зернових та олійних культур на залізничний транспорт у %	Не мають змоги відвантажувати насіння зернових та олійних культур на залізничний транспорт у %
Від 300 до 1000 га	1	99
Від 1001 до 5000 га	12	88
Від 5001 до 10000 га	24	76
Більше 10000 га	58	42

*Складено автором за даними [1]

У таблиці 14 наведено питому вагу використання залізничного транспорту різними за розмірами аграрними підприємствами. Так серед невеликих сільськогосподарських підприємств з угіддями від 300 до 1000 га користується залізничним транспортом лише 1 %, аграрні підприємства розміром від 1001 до 5000 га уже збільшують частку використання залізничного транспорту до 12 %, підприємства розміром від 5001 до 10000 га - до 24 % і більше 10000 га - до 58 %. На ці показники, як відомо, впливають два фактори: місце розташування підприємства і залізничних станцій та обсяг зерна, яке потрібно перевезти. Якщо вплив відстані між цими двома точками не є вагомим, то обсяг прямо впливає на зростання вартості послуг перевезень. Третьою стороною використання цього виду транспорту є те, що залізничний транспорт може перевозити вантаж на значно дальшу відстань і навіть за межі країни. Тому зрозумілою є збільшена питома вага перевезень зерна залізничним транспортом великими сільськогосподарськими підприємствами, які вирощують значні обсяги продукції, розраховуючи на зовнішні ринки.

Отже, залізничний транспорт в Україні є найбільш уживаним всіма видами підприємств економічної сфери, зокрема сільськогосподарськими, оскільки його використання є можливим майже по всій території України. Різницею є те, що відстань для кожного підприємства до залізничної станції неоднакова і це впливає на собівартість і ціну продукції.

Враховуючи забезпеченість і потребу сільськогосподарських товаровиробників у зерносховищах, ми бачимо, що ці два показники ще коливаються у різних розмірах залежно від розміру аграрних підприємств і наявності в них цих об'єктів. Тому в перспективі сільськогосподарські товаровиробники зерна не тільки планують збільшення кількості зерносховищ, але й проектують удосконалення ділянки сушіння та ділянки відвантаження зернових та олійних культур (таблиця 15). Це є закономірним і необхідним, і впровадження інноваційних процесів на кожній ділянці виробництва сільськогосподарської продукції є головним завданням всіх виробників продовольчої продукції, що підвищить їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках при експорті вітчизняної продукції.

Так у таблиці 15 ми бачимо, що збільшення ємностей планують 9 % підприємницьких структур, і це очевидно, оскільки потенційні можливості зростання виробництва підтверджені наукою і практикою, хоча вкладеннями додаткових ресурсів у цей вид виробництва не можна нехтувати. Передбачено також удосконалення ділянки сушіння насіння олійних та зернових культур усіма видами сільськогосподарських підприємств до 31 %, і лише 4 % аграрних підприємств планують удосконалення ділянки відвантаження. Такі роботи щодо удосконалення окремих елементів сушіння і відвантаження

зернових і олійних культур є закономірними і необхідними, позаяк розвиток науки і техніки не стоїть на місці і впровадження інноваційних процесів на кожній ділянці виробництва сільськогосподарської продукції є головним завданням усіх виробників продовольчої продукції, а це підвищить їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках при експорті вітчизняної продукції.

Таблиця 15. Плани сільськогосподарських підприємств щодо удосконалення зерносховищ для зберігання насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Плани сільськогосподарських підприємств щодо удосконалення зерносховищ	Питома вага підприємницьких структур, %
Сільськогосподарські підприємства, які планують збільшення ємностей, %	91
Сільськогосподарські підприємства, які планують впровадження і удосконалення ділянки сушіння, %	31
Сільськогосподарські підприємства, які планують удосконалення ділянки відвантаження, %	4

*Складено автором за даними [1]

Плани сільськогосподарських підприємств щодо розширення власних складів та ємностей для зберігання насіння сільськогосподарських культур є досить різними і залежать від розвитку і розмірів самих господарств (таблиця 16).

Так аграрні формування із закріпленими землями від 300 до 1000 га планують розширити обсяги складів підлогового зберігання в 100 % обсязі, сільськогосподарські підприємства із закріпленими землями від 1001 до 5000 га планують збільшити підлогового зберігання на 86 %, а зерносховища силосного типу збільшити на 14 %. Сільськогосподарські підприємства із закріпленими землями від 5001 до 10000 га планують збільшити власні склади підлогового зберігання на 44 % і зерносховища силосного типу – на 56 %. Підприємства із закріпленими землями більше як 10000 га планують обсяги зерносховищ довести до 50 % розміру обидвох типів.

Таблиця 16. Тип ємностей, за рахунок яких планується розширення зерносховищ у сільськогосподарських підприємствах для зберігання насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Типи ємностей, за рахунок яких планується розширення зерносховищ	Сільськогосподарські підприємства, які мають у наявності угіддя:			
	Від 300 до 1000 га	Від 1001 до 5000 га	Від 5001 до 10000 га	Більше 10000 га
Склади підлогового зберігання, %	100	86	44	50
Зерносховища силосного типу, %	0	14	56	50

*Складено автором за даними [1]

Таким чином, більшість аграрних підприємств із невеликими розмірами земельних угідь планують збільшити здебільшого тільки власні склади підлогового зберігання для насіння зернових культур, а більш великі сільськогосподарські підприємства мають на меті розширення як власних зерновищ силосного типу, так і складів підлогового зберігання.

Зважаючи на додаткову потребу в зерносховищах для зберігання насіння олійних та зернових культур, сільськогосподарські підприємства все ж намагаються знаходити виходи для вирішення цієї проблеми на державному рівні. Різні державні і приватні структури пропонують свої послуги по зберіганню надлишку вирощеного врожаю, але не всі товаровиробники мають бажання ними скористатися (таблиця 17).

Таблиця 17. Основні причини удосконалення зерносховищ для зберігання насіння олійних та зернових культур у 2012 році*

Причини удосконалення зерносховищ сільськогосподарськими підприємствами	Питома вага підприємницьких структур, %
Велика вартість послуг по зберіганню на елеваторах, %	56
Небажання користуватися послугами елеваторів, %	47
Турбота про якість зібраного врожаю, %	29
Віддаленість елеваторів, %	7

*Складено автором за даними [1]

Так, зберігання насіння зернових та олійних культур на елеваторах вимагає додаткової оплати за користування ними, тому не всі аграрні формування користуються цим видом зберігання. Як показують

дані таблиці 17, елеваторними послугами користуються лише 56 % сільськогосподарських підприємств. Це та частина великих товаровиробників, що мають значні обсяги товарної продукції і високий рівень платоспроможності дозволяє користуватися цими видами.

Майже половина сільськогосподарських підприємств не бажають користуватися послугами елеваторів, оскільки їх розміри здебільшого дають можливість використовувати підлогові зернохосовища, розміщені на власній території.

Водночас переважна частина аграрних підприємств шукають різні способи якісного збереження врожаю при нестачі власних зернохосовищ і до них відноситься майже третина цих структур. Вже іншою причиною відмови підприємницьких структур від послуг елеваторів є їх значна віддаленість від місця розташування підприємства. У загальній кількості їх небагато - всього 7 %, але й з цим треба погодитися, оскільки специфіка сільськогосподарського виробництва підпорядкована не тільки суб'єктивним факторам, але й природнім.

Таким чином, зважаючи на дані таблиці 17, бачимо їх різнобічність у багатьох аспектах: певні розміри господарств вимагають певних обсягів зернохосовищ, вартість орендованих не всім є вигідною, віддаленість елеваторів також є одним з чинників. Тому єдиного вирішення питання щодо зберігання насіння олійних та зернових культур бути не може. У зв'язку з цим кожне сільськогосподарське підприємство на основі конкретних індивідуальних розрахунків і можливостей має право вибрати найбільш оптимальний варіант зберігання свого урожаю.

Як уже зазначалося нами вище, платними послугами зберігання олійних та зернових культур користуються окремі аграрні підприємства з різних на те причин: насамперед нестача власних зернохосовищ, які б сприяли якісному збереженню насіння, плата за користування для особливо великих аграрних підприємств не є значною, оскільки великі сільськогосподарські підприємства мають більше грошових коштів на просте і розширене відтворення основних фондів і це для них невеликі витрати. У таблиці 18 подано чотири варіанти причин відмови сільськогосподарських підприємств від зберігання насіння олійних і зернових культур на платній основі.

Таблиця 18. Причини відмови сільськогосподарських підприємств в Україні від зберігання насіння олійних та зернових культур у зернохосовищах на платних умовах у 2012 році*

Причини відмови аграрних підприємств від зберігання продукції у зернохосовищах	Питома вага підприємницьких структур, які дали відповідь, %
Відсутність необхідності для сільськогосподарських підприємств, %	70
Відсутність вільних коштів у сільськогосподарських підприємств, %	27
Удосконалення зернохосовищ впливатиме на збільшення собівартості продукції для сільськогосподарських підприємств, %	1
Інші причини, %	2

*Складено автором за даними [1]

Так 70 % респондентів не мають потреби в користуванні цими послугами тому, що забезпечені своїми спорудами на відповідний обсяг виробленої продукції. До цих підприємств належать дрібні і середні за розміром і невелика частка великих підприємств, які самозабезпечені цими зернохосовищами. Майже третина підприємств не можуть скористатися платними послугами зберігання зерна в зернохосовищах унаслідок відсутності на це вільних коштів. І лише 1 % респондентів серед сільськогосподарських підприємств планує удосконалити свої наявні зернохосовища, хоча зрозуміло, що наслідком стане зростання собівартості продукції. У зв'язку з цим потрібно вибирати альтернативні варіанти користування зернохосовищами на основі науково обґрунтованих розрахунків і досвіду практичної діяльності. Незначна частка підприємств відмовляється не лише через платні послуги, але й через велику відстань перевезення і т. д.

Отже, важливою умовою для якісного зберігання зерна є надання різних видів послуг по зберіганню насіння зернових та олійних культур, а сільськогосподарські підприємства повинні мати можливість вибору альтернативних варіантів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином питання відмови сільськогосподарських підприємств від використання платних послуг зернохосовищ не є однозначним для всіх, оскільки умови діяльності для кожного з них є індивідуальні і залежать від низки причин об'єктивного і суб'єктивного характеру. Тому вибір альтернативних варіантів кожним підприємством із певних причин є виправданим і сумніву не підлягає.

Список літератури

1. *Анализ зерновой логистики Украины и предложения по ее модернизации [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://aeaeer.com.ua/wp-content/uploads/2013/12/LogRusNB2013-3.pdf>.*
2. *Василевський, М. Економіка логістичних систем: монографія / М. Василевський. - Львів.: Національний університет "Львівська політехніка", 2008. - 595 с.*
3. *Гойчук, О. І. Продовольча безпека в Україні і світі / О. І. Гойчук. - К.: Наукметодцентр аграрної освіти, 2003. - 114 с.*
4. *Зеліско, І. М. Ситуативні фінансові особливості забезпечення продовольчої безпеки України / І. М. Зеліско // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. - 2009. - Вип.141.*
5. *Косарева, Т. В. Логістизація економіки АПК / Т. В. Косарева// Економіка АПК. - 2003. - № 12. - С. 23-27.*
6. *Потапова, Н. А. Системні характеристики логістики АПК / Н. А. Потапова // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія Логістика.: Львів,2010. - С. 694-702.*
7. *Системи зберігання зерна в Україні та Росії: загальний стан та перспективи Системи зберігання зерна в Україні та Росії: загальний стан та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://svitagro.com/sistemi-zberigannya-zerna-v-ukrayini-ta-rosiyi-zagalniy-stand-ta-perspektivi>.*
8. *Сумець, О. М. Евентуальні сценарії розвитку АПК України як основа формування концепції логістичної діяльності сільгосппідприємств / О.М. Сумець// Вісник ХНАУ. - 2014. - №3. - С. 207-216.*
9. *Хорунжий, М. Й. Аграрна політика / М. Й. Хорунжий. - К.: КНЕУ, 1998. - 240 с.*

References

1. *Analysis of the grain logistics in Ukraine and proposals for its modernization. Retrieved from: <http://aeaeer.com.ua/wp-content/uploads/2013/12/LogRusNB2013-3.pdf>.*
2. *Vasylyevskyy, M. (2008). Ekonomika lohistychnykh system [Economy logistics systems]. Natsionalnyy universytet "Lvivska politekhnikha", Lviv, Ukraine, 595p.*
3. *Hoychuk, O. I. (2003). Prodovolcha bezpeka v Ukrayini i sviti, [Food security in Ukraine and the world], Naukmetodtsentr ahrarnoyi osvity, Kyiv, Ukraine, 114 p.*
4. *Zelisko, I. M. (2009). Situational financial features food security Ukraine. Naukovyy visnyk Natsiona'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny, 141.*
5. *Kosareva, T.V. (2003). APC logistics economy. Ekonomika APK, 12, 23-27.*
6. *Potapova, N. A. (2010). System Features logistics APC. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Seriya Lohistyka, ", Lviv, Ukraine, 694-702.*
7. *Storage of grain in Ukraine and Russia: the general condition and prospects Storage of grain in Ukraine and Russia: the general situation and perspectives. Retrieved from: <http://svitagro.com/sistemi-zberigannya-zerna-v-ukrayini-ta-rosiyi-zagalniy-stand-ta-perspektivi>.*
8. *Sumets, O. M. (2014). Eventually scenarios of AIC Ukraine as a basis for the formation of agricultural logistics concepts. Visnyk KHNAU, 3, 207-216.*
9. *Khorunzhyy, M. Y. (1998). Ahrarna polityka [Agricultural policy], KNEU, Kyiv, Ukraine.*

Стаття надійшла до редакції 26.11.2014 р.